

Adalékok a permi nyelvek alaktanához

1. A komi *a*- és az udmurt *o*- nomen possessoris képzőről

1. A valamivel ellátottságot jelentő melléknévek képzésére a komiban az *-a*, az udmurtban pedig az *-o* nomen possessoris képzőt használják. Mint-hogy a permi *-a*, *-o* melléknévképző eredete nincs kielégítő módon tisztázva, úgy vélem, nem lesz érdektelen, ha az eddigi, bizonytalan magyarázattal szemben egy másik, talán elfogadhatóbb megoldást ajánlok.

A komi *-a* és az udmurt *-o* nomen possessoris képzővel főnevekből képeznek valamivel bírót, ellátottat jelentő melléknéveket.

K o m i: V. *bja*, *bija*, I. *bija* 'Feuer-, Licht-, erleuchtet, feurig (V.), glühend (Kohle) (I.): V. *bja šom* 'glühende Kohle' [vö. V., AV., Sz., Pecs., L., I., U., P. *bi* 'Feuer', WICHM.—UOT.]; V., Sz., L., U., P. *dona*, I. *dona* 'teuer' [vö. V., AV., Sz., Pecs., L., Le., U., P. *don*, I. *dön* 'Preis, Wert (V., AV., Sz., Pecs., L., Le., U., I.), Bezahlung (V., Sz., L., Le., U., I.); Perle (P.)', uo.]; V., Sz., I., U., P. *gora* 'hell klingend, tönend, schallend, laut' [vö. V., U. *gor*, I. *gór* 'Ton, Klang, Laut (U., I.); Stimme (V., U.)', uo.]; P. *kinema* 'schwanger, trächtigt', V., Sz., L. *i džidkinema* 'schwanger' [vö. V., Sz., L., U. *kinem*, AV. *kinem*, I. *kinem*, P. *kinem* 'Bauch', uo.]; V., AV., Sz., Le. *mus* 'lieb' [vö. V., Sz., Pecs., L., I., U., P. *mus* 'Leber', uo.; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 31]; V., I., U., P. *šinma* 'äugig (V., I., P.), sehend (V., I.), scharfsichtig (U.): I. *bugil-šinma* 'glotzüngig' [vö. V., AV., Sz., Pecs., L., I., U., P. *šin* 'Auge', uo.]; Sz., L., U., P. *vira* 'blutvoll, vollblütig (Sz., L.), румяный, rot, blutrot (U., P.)' [vö. V., AV., Sz., L., U., P. *vir*, I. *vir* 'Blut' uo.].

U d m u r t: *burdo* 'szárnyas, szárnyú' [vö. *burd* 'szárny', MUNKÁCSI, VotjSzt.]; *duno* 'drága, áros, beces' [vö. *dun*, *don* 'ár, érték, becs', uo.]; *gižijo* 'homokos' [vö. Sz. *giž*, *giži*, M. *giži*, *giži* 'homokszem', uo.]; *jiro* 'fejes, fejű' [vö. *ji*, Kaz. *đer* 'fej', uo.]; *lulo* 'élő, eleven, állat' [vö. *lul* 'lehellet, lélegzet, pára; lélek', uo.]; *šinmo* 'szemű, szemes' [vö. *šin*, Kaz. *šin* 'szem', uo.]; *čėčio* 'bómézű' [vö. *čėči*, *čėči* 'méz', uo.]; *tilo* 'tollas' [vö. *tili*, Kaz. *tělě* 'toll', uo.]; *zoro* 'esős, esőben gazdag' [vö. *zor* 'eső', uo.].

Egyes *-a*, illetőleg *-o* képzős melléknévek a gyakori jelzői használat folytán jelentéstapadással magukba szívták a jelzett szó jelentését, és főnevekké váltak. Ilyenek:

1. km. P. *pada*, I. *pada* 'Vieh' | udm. G. *pudo*, J., MU. *pudo* ua.; — vö. km. (WIED.) *pod* 'Fuss', (WICHM.—UOT.) V., Sz., L., U., P. *poden*, I. *poden* 'zu Fuss' | udm. (WICHM.) G. *pid*, M., J., MU. *pid* 'Fuss' (vö. LAKÓ: Fgr. Ért. II, 31.);

2. (WICHM.—UOT.) Sz., L., U. *orda*, I. *orda* 'gestreiftes Eichhörnchen'; *viža-orda* ua. | udm. (MUNK.) *urdo* 'csikos evet'; — vö. km. (WIED.) *ord* 'Seite, Umgebung' | udm. (WICHM.) I. *urd* 'Rippe' (vö. LAKÓ: Fgr. Ért. II, 31);

3. km. Sz., Pecs., I., U. *beža* 'Eidechse (Sz.); Hermelin (Pecs., I., U.)'; — vö. km. V., AV.; Sz., Pecs., L., Le., U., P. *bež*, I. *běž* 'Schwanz (auch beim Vogel) (V., Sz., L., Le., P.), Schwanz (Pecs.), Schwanz (nicht beim Vogel) (U.); Schoss am Kleide (V.); Hinterteil (des Bootes (AV.)) (WICHM.—UOT.);

4. udm. Sz., G. *tílo-burdo* 'szárnyas állat, madár'; — vö. udm. *tíli* 'toll', udm. *burd* 'szárny' (MUNKÁCSI, VotjSzt.);

5. udm. *medo* 'napszámos, béres, szolga, hetes'; — vö. udm. Sz., G. *med* 'fizetés, jutalom, bér' (MUNKÁCSI, VotjSzt.).

2. A komi *-a* és az udmurt *-o* melléknévképzőt a finnugor $*p \sim *β$ nomen possessoris képzővel szokták egyeztetni (BUDENZ, UA. 272—4; JEMELJANOV, VotjGramm. 113. 137 §; UOTILA: Vir. 1930 : 182. és SUSToim. LXV, 256; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 31—2; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 244—9). A fokváltakozási elmélet szerint tehát a permi képzők a finnugor $*p \sim *β$ nomen possessoris képző gyenge fokának, a $*β$ -nek a vokalizációja és az alapszó végmagánhangzójával való egybeolvadása útján jöttek létre. Ha a ma már általában tévesnek tartott fokváltakozási elméletet figyelmen kívül hagyjuk, esetleg arra gondolhatnánk, hogy a finnugor $*p$ nomen possessoris képző $*β$ -vé spirantizálódott, ez a $*β$ az őspermiben vokalizálódott és beleolvadt a tövégi magánhangzóba. Ezt a magyarázatot azonban azért kell elvetnünk, mivel mássalhangzók (zárhangok) spiránsá válása és vokalizálódása a permi nyelvekből egyáltalán nem mutatható ki.

A permi nyelvekben egyes mássalhangzóra végződő ragok és képzők mássalhangzó eleme a nyelvtörténet folyamán lekopott, és a rag, illetőleg a képző funkcióját a tövégi magánhangzó vette át.

Igy még az őspermiben lekopott például az accusativus $*-m$ ragja, és az accusativus funkcióját a tövégi magánhangzó (km. *-e*, I. *-ε*, udm. *-e*) vette át. Például: km. *menē* 'mich', udm. *murte* 'den Mann' (WICHMANN: FUF. XVI, 159; UOTILA: SUSToim LXV, 220—221; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 40).

Lekopott az igeragozás és a birtokos személyragozás egyes szám első személyű személyragja is. Ez mindkét esetben $*-m$ volt. A személyrag szerepét a megfelelő alakokban a tövégi magánhangzók vették át. Például: km. *muna* 'megyek', *muni* 'mentem' | udm. *mīno* 'megyek', *mīni* 'mentem'; km. *pie*, *piēj* 'fiam' | udm. *pie*, *pije* ua. (WICHMANN: FUF. XVI, 160; UOTILA: SUSToim. LXV, 221—7; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 32, 39, 41).

Az illativus ragja a komiban $-e$ (I. $-ε$), az udmurtban $-ε$, $-i$, $-i̇$. Például: km. *kare* 'in die Stadt' | udm. *kare* ua. Ezek végéről, valamint a km. $-a$, udm. $-a$ ($-o$) végű lativusok (km. — udm. *kuža* 'längs, entlang', udm. *adžla*, *adžlo* 'előbb, régebben; előre, előbbi', udm. *pedla*, *pedlo* 'ki') végéről a finnugor lativusi $*-k$ -rag kopott le (WICHMANN: SUSAik. XXX₆, 14; BEKE: Nyr. LV, 47—8; UOTILA: SUSToim. LXV, 130; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 32, 41).

Magánhangzóra végződik ma már az igeragozás egyes szám harmadik személye is: km. *nüle* 'er leckt' | udm. *nüle* ua. Ezek végéről a finnugor $*-k$ igenévképzővel azonos $*-k$ praesensképző kopott le (SZINNYEI, FgrSprw.² 130; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 46—7; másképp: G. STIPA: UAJB. XXVIII, 227 kk.).

A fentiek alapján felmerülhet az a kérdés, vajon a $*p$ nomen possessoris képző nem kophatott-e le ugyanígy az őspermi korban. Ez azonban azért nem lehetséges, mivel a permi nyelvekben — noha kimutatható bennük egyes $*-m$ és $*-k$ rag-, illetve képzőelemek lekopása — $*p$ képzőelem lekopásával egyáltalán nem találkozunk: (A finnugor $*p$ denominális és deverbális névszóképző a permi nyelvekben — amint alább látni fogjuk — $-b$ és $-p$ hangalakban van meg!).

Az eddigiekből láthatjuk, hogy milyen súlyos hangtani nehézségekbe ütközik a permi $-a$, $-o$ melléknévképzőnek a finnugor $*p$ nomen possessoris képzőből való származtatása. Ném valószínű tehát, hogy a permi képzők

a finnugor **p*• képzővel tartoznak össze. SZINNYEI sem a NyH. hetedik, sem a FgrSprw. második kiadásába nem vette fel a permi képzőket a finnugor **p*• megfelelői közé. Egy helyütt határozottan kijelenti, hogy ezt a származtatást nagyon kétségesnek tartja (vö. NyK. XXXV, 432). GYÖRKE sem említi a permi képzőket a finnugor **p*• folytatói között (Wortbildungslehre 19—20). Legutóbb RAVILA fejezte ki kételkedését ezen egyeztetéssel kapcsolatban. Ő a finnugor **p*• denominális névszóképzővel a komi *-eb*, *-ib*, P. *-ep* névszóképzőt (U. *korëb* 'blattreich, dichtbelaubt, reich an Blattpflanzen': vö. *kor* 'Blatt'; *terib* 'schnell, lebhaft') kapcsolja össze (vö. FUF. XXIV, 56).

3. Véleményem szerint a komi *-a* és az udmurt *-o* melléknévképző a finnugor **k*• denominális melléknévképző folytatója. A **k*• melléknévképző még a korai őpermiben lekopott, és a képző funkcióját az alapszó tővégi magánhangzója vette át. A **k*• lekopása után melléknévképzői funkcióban több tővégi magánhangzó volt használatos. Később a melléknévképzői funkcióban szereplő magánhangzók közül a leggyakrabban előforduló a többbit kiszorította. Ily módon a képző alakja a késői őpermiben **a* lett, amely mind a komiban, mind az udmurtban általában megmaradt *-a*-nak, csak az utóbbiban az **a*-ból — tőszótagbeli *o* vagy *u* után *-o* fejlődött. Az udmurtban később a képző *-o* alakban általánosult olyannyira, hogy az *-a* alakváltozat ma már szórványosan, csupán egyes kifejezésekben van meg. Például: (AMIN.) *keňyra-šyd* 'ryynisoppa' (vö. AMINOFF: SUSAik. XIV/2, 22; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 32).

A permi *-a*, *-o* melléknévképzőhöz hasonlóan az **m* személyrag lekopása után szintén az *-a*, *-o* tővégi magánhangzók váltak jelen idejű e. sz. 1. sz. igei személyragokká. Például: km. *muna* 'megyek' | udm. *mjno* ua. Egyes példákban a lativus **k* ragjának eltűnése után a lativusi funkciót ugyancsak az *-a* (az udmurtban néha *-o*) tővégi magánhangzó fejezi ki: km. *kuža* 'längs, entlang'; udm. *pedla*, *pedlo* 'ki'.

Ezek a hangtani párhuzamok is támogatják azt a feltevéseünket, hogy a km. *-a* és az udm. *-o* nomen possessoris képző a finnugor **k*• denominális melléknévképzőre megy vissza.

4. A **k*• melléknévképzőnek a permi nyelveken kívül még a következő nyelvekben vannak folytatói:

m a n y s i: TJ. *iññü*•, TCs. *iññü*•, AK., FK. *iñni*, P. *iññj*•, FL. *iññj*•, Szo. *iññj*• 'gross'; N. *näri*• 'zart', KL. *näri* ua. (SZABÓ DEZSÓ: NyK. XXXIV, 443—7; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 341);

c h a n t i: K. *närz*• 'feucht; roh', J. *närzj*• (*nürzəm*) ua. (LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 341);

m a g y a r: *lábó*, *lábú*, *lábú* 'füssig', *kiskezű*. (a magyar *ó* ~ *ú*, *ö* ~ *ü* nomen possessoris képző finnugor **p*•, **ŋ*• és **m*• képzőkre is visszamehet; vö.: SZINNYEI, NyH.⁷ 97—8; GYÖRKE, Wortbildungslehre 11, 19, 43, 57; BÁRCZI, TihAl. 154—6);

m a r i: JU. *djužya*•, T. *đužya*•, M., B. *južya*• 'kalt und durchdringend (vom Winde)' [vö. T. *đuž*, M. *juž* 'kalter Luftzug, kalter Wind']; U. *kurmäžyð*, T. *kurmäžyð*, M. *kurmšžg*• 'kohl, krumm, gebogen' [vö. B. *kurmuz* ua.] (GYÖRKE, Wortbildungslehre 11; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 341);

f i n n: finnS. *vajaa* 'icke full, varande utan, ofullständig, ofullkomlig, bristfällig, felaktig, saknande; oupptagen, ledig'; vepsze *vajag* 'unvollständig'; vót *vajaga* ua. (LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 340—341);

l a p p : N. *báččá*, -č'ág- 'bitter, stinkend'; N. *guđá-suorbmág* 'seks-fingret' [vö. *suor'bmá* 'finger']; N. *guovtč-juolgág* 'tobent' [vö. *juol'gč* 'fot'] (LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 340; NIELSEN, Laerebok i Lappisk I, 214—5; FOKOS: NyK. XLIX, 333).

A *k•denominális melléknévképzőnek a szamojéd nyelvekben is vannak megfelelői (vö. LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 342—3).

2. A komi -a és az udmurt -o deverbális névszóképzőről

1. A címben megjelölt komi -a és udmurt -o deverbális névszóképző meglehetősen ritkán fordul elő. Deverbális -a, -o képzős főneveknek, illetőleg igeneveknek kell tekintenünk az alább következő szavakat:

1. km. V. *gižta* 'Strich, Linie'; — vö. Sz., L. *gižtini*, I. *gižtini*, U. *gežtini* 'zeichnen, linieren, (Sz., L., U. auch) einen Strich ziehen' (WICHM.—UOT.);

2. km. L. *jora* 'schief stehend (Baum, Haus)'; — vö. L. *jorni* 'sich krumm biegen, sich neigen, schief werden' ~ Sz. *ńora* 'schief stehend (Baum, Haus)'; — vö. Sz. *ńorni*, U. *ńornis* 'искривиться, пошатнуться, kallistua, sich krumm biegen, sich neigen, schief werden' (WICHM.—UOT.). A két alak (*jorni*, *ńorni*) közül UOTILA az utóbbit tartja az eredetibbnek: a luzai nyelv-járásban szerinte *ń* > *j* hangváltozás történt (vö. SUSToim. LXV, 53);

3. km. (BUBR.) *ködzá* 'сев', — vö. (BUBR.) *ködzny* 'сеять', (WICHM.—UOT.) V., Sz., L., P. *keđzni*, I. *keđzni*, U. *keđznis* 'säen, besäen' (Бубрих, Грамм. лит. коми яз. 66);

4. udm. (WIED.) *kuo-muško* 'Haarflechte', — vö. (WIED.) *kuny*, *kujyny* 'flechten, weben', (MUNK.) Sz. *kü*-, Kaz. *küj*-ua. (vö. BUDENZ, UA. 29 §. 189; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 29);

5. km. (WICHM.—UOT.) V., Sz. *peša*¹ 'Kienspanhalter', V. *bi-peša* ua., Sz. *peša-jeg* ua., — vö. Sz., L., P. *pešni* 'einen Kienspan in den Halter stecken' (vö. BUDENZ, UA. 29 §. 189; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 29; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 253);

6. km. KP. *pišká* 'Blatter, Pocke', — vö. (WICHM.—UOT.) V., Sz., L. *piškedni*, I. *piškedni*, U. *piškednis*, P. *piške'tni* 'проколоть, сверлить, tehdä reikä, durchstechen, durchbohren, bohren, ein Loch machen'; V. *pištini* 'löcherig werden' (l. UOTILA: SUSToim. LXV, 273);

7. km. L. *pira* 'Schneewehe', — vö. udm. *purđžini* 'herumwirbeln, stäuben (Staub, Blätter im Winde); Lichterloh aufflammen (Feuer)' (WICHM.—UOT.);

8. km. (WICHM.—UOT.) V., U. *sora*,² I. *sora* 'gemischt, vermischt' | udm. (MUNK.) *suro* 'vegyes, vegyült, kevert', — vö. km. (WICHM.—UOT.) Sz., L. *sorni*, I. *sorni* 'мѣшать, mischen, mengen, vermischen; (L., I. auch) stören' | udm. (WIED.) *suryny*, (*süryny*) = *surany* 'mischen, aufwählen, -rühren, verwirren', (MUNK.) *sural*-ua. (vö. BUDENZ, UA. 29 §. 189; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 30; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 253);

¹ A *peša* 'Kienspanhalter' szó talán az U. *peš* 'Kienspanhalter (aufrechtstehende eiserne Klammer mit hölzernem Schaft; in die Klammer können im ganzen sechs Kienspäne gesteckt werden)' (WICHM.—UOT.) denominális -a képzős származéka.

² A km. *sora* 'gemischt, vermischt' a km. I. *sor* (WICHM.—UOT.) 'Mischung, Gemisch' denominális származéka is lehet.

9. udm. (WIED.) *tuno* 'Wahrsager, Zauberer', (MUNK.) Sz., M. *tuno* ua., — vö. (MUNK.) *tunal-* 'varázsolni, bűvölni, bájolni; vlmire ráolvasni, jósolni', (WICHM.) G., U. *tunànî* (*tunal-*) 'wahrsagen, zaubern'. A *tuno* 'Wahrsager, Zauberer' főnév egy **tun-* alapigéből van képezve (vö. WICHMANN: FUF. XIV, 112—4; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 30);

10. udm. *укто* 'хлебина, Honigbrot, Bienenbrot (das Futter der Bienen, ein Brei aus Honig und Blütenstaub)', — vö. *окт-* 'собирать, (ein)sammeln', (WIED.) *oktyny*, (MUNK.) *okt-* ua. (I. JEMELJANOV, Votj. Gramm. 126 §. 105; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 30);

11. km. (WIED.) *vošta* 'Öffnung, Loch', P. *osta* 'offen [z. B. Tür, Fenster]; Loch, Öffnung' | udm. (WICHM.) MU. *ušto* 'Loch, Öffnung; offen', (MUNK.) *ušto*, *ušto* 'Loch, Öffnung', — vö. km. (WICHM.—UOT.) V., Sz., Pecs., L., Le. *voštini*, I. *voštini*, U. *veštî nis*, P. *ošni*, *oštîni* 'aukaista, öffnen, aufmachen' | udm. (WICHM.) G. *uštînî*, *uštînî*, MU. *uštîni* 'öffnen', (MUNK.) *ust-* ua. (BUDENZ, UA. 29 §. 189; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 30; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 253).

A komi *-a* és az udmurt *-o* deverbális névszóképzővel alkotott főnevek a cselekvés eredményét fejezik ki. Például: km. *gizta* 'Strich, Linie', udm. *kuo-mutško* 'Haarflechte' stb. Néhány példában szenvedő befejezett melléknévi igenevek képzésére használják őket. Ilyenek: km. *sora* 'gemischt, vermischt' ~ udm. *suro* 'vegyes, vegyült, kevert', km. P. *osta* 'offen' ~ udm. MU. *ušto* ua. Az udm. *-o* képzőnek egy példában nomen agentis jelentése van: *tuno* 'Wahrsager, Zauberer'.

2. A km. *-a* és az udm. *-o* képzőt a finnugor **p•* ~ **β•* deverbális névszóképzőből szokták származtatni (BUDENZ, UA. 180—192; WICHMANN: FUF. XIV, 112; JEMELJANOV, VotjGram. 105; LAKÓ: FgrÉrt. II, 30; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 253). SZINNYEI (NyH.⁷ 85; FgrSprw.² 77) és GYÖRKE (Wortbildungslehre 22—3) a permi képzőket nem tekinti a finnugor **p* ~ **β* deverbális névszóképző megfelelőinek.

Véleményem szerint sem lehetnek a permi képzők a finnugor **p•* deverbális névszóképző folytatói. Ugyanis a km. *-a* és az udm. *-o* képzőnek a finnugor **p•* deverbális névszóképzővel való egyeztetését ugyanazok a hangtani akadályok teszik elfogadhatatlanná, mint amelyeket a permi *-a*, *-o* nomen poessoris képzőkkel kapcsolatban már tárgyaltunk. A finnugor **p•* deverbális névszóképző folytatója a permi nyelvek közül csak az udmurtban van meg, és ott is csak egy példában: (WICHM.) J. *ulep*, (MUNK.) Sz. *uláp* 'lebend, lebendig' (vö. *ulîni* 'leben') [SZINNYEI: NyH.⁷ 85; FgrSprw.² 78; GYÖRKE, Wortbildungslehre 23; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 253].

3. Én a permi *-a*, *-o* képzőket a finnugor **k•* deverbális névszóképző folytatóinak tartom. A **k•* képző még a korai őpermi alapnyelvben lekopott, és a névszóképző funkcióját az alapszó végmagánhangzója vette át. A névszóképzői szerepben használatos magánhangzók közül a leggyakrabban előforduló tővégi magánhangzó, az **-a* általánosult a késői őpermi kor folyamán névszóképzői funkcióban. A késői őpermi **-a* deverbális névszóképző a komiban megmaradt *-a*-nak, az udmurtban azonban tőszótágbeli *-o* vagy *u*. után az **a*-ból *-o* lett. Minthogy valamennyi felsorolt udmurt példa tőszótágbéli *o* vagy *u* van és így a képző csak *-o* hangalakban van meg, nem tudjuk eldönteni, hogy a többi esetben az *-a* alak használatos volt-e. A permi *-a*, *-o* melléknévképzők analógiáját figyelembe véve, ez valószínűnek látszik.

A finnugor **k*• deverbális névszóképző folytatói a permi nyelvekben nem csupán az *-a*, *-o* főnév- és igenévképzőkben vannak meg. A **k*• igenévképzővel azonos praesensképző volt meg a jelen idő egyes szám harmadik személyében is. Miután a praesensképző a korai őspemiben lekopott, a képző funkcióját ez esetben is az alapszó tövégi magánhangzója (km. *-e*, udm. *-ε*) vette át. Például: km. *ñule* 'er leckt' ~ udm. *ñule* ua. (vö. SZINNYEI, FgrSprw.² 130; JEMELJANOV, VotjGramm. 159; LAKÓ: Fgr. Ért. II, 46—7; másképp: G. STIPA: UAJb. XXVIII, 227 kk.). A praesensképző a tagadó ige egyes alakjaiban ma is megvan: jelen és jövő idő: e. sz. 1. sz. km. *og* ~ udm. *ug*; e. sz. 3. sz. udm. *ug*; t. sz. 1. sz. km. *og*, *oge*; t. sz. 3. sz. udm. *ug*; múlt idő: e. sz. 1. sz. km. *eg*, *ig*; t. sz. 1. sz. km. *eg*, *ige*, *igs*. (A **k*-nak az első és a második szótag között a permi nyelvekben *g* felel meg.) A *-g* praesensképző ezen alakokban eredeti funkcióját elveszítette, és személyraggá vált. Ezért a komiban analogikusan a múlt időbe is behatolt (vö. SETÁLÁ, TMB. 65 kk.; SZINNYEI, FgrSprw.² 120—1; UOTILA: SUSToim. LXV, 136; LAKÓ: FgrÉrt. II, 46; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 348).

A **k*• deverbális névszó- és igenévképző lekopása nem egyedülálló jelenség a permi nyelvekben. E képzővel azonos hangalakú lativusi **k*-rag tűnt el az illativus (km. *kare*, udm. *kare* 'in die Stadt'), az allativus, valamint egyes *-a*, *-o* végű lativusok (km. *kuža* 'längs, entlang', udm. *pedla*, *pedlo* 'ki') végéről. Mindezek a párhuzamos jelenségek azt bizonyítják, hogy a permi *-a*, *-o* névszóképzők valóban a finnugor **k*• deverbális névszóképző folytatói.

4. A finnugor **k*• deverbális névszóképző megfelelői valamennyi finnugor nyelvben megvannak.

Ma n y s i: É. *ossi* 'szalagforgács' (vö. *osvi* 'késsel gyalul'); É. *eri* 'ének', *eryem* 'énekem' (vö. *eryi* 'énekel'); É. *joni* 'játék', *jonyem* 'játékom', KL. *jāni* 'játék', P. *jani*, T. *jānu* ua.; *pūyi* 'fogó' (vö. *pūy* 'fog'). [SZINNYEI, NyH.⁷ 86; FgrSprw.² 80; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 349.].

Ch a n t i: KARJ.—TOIV. 137b, 138b: Vj. *ip̄ra* 'ē. 'schief, sich schief spaltend (Holz)', Mj. *ip̄yre* 'χ 'schief, krumm', DN. *ip̄yre* 'schief', Kaz. *ip̄ura* 'gewunden' (Fluss, Weg); sich schief spaltend (Holz); unregelmässig geförm (z. B. Narte); falsch, nicht richtig (z. B. Wort, Weg) (vö. Vj. *ip̄v̄rtā* 'drehen, bohren', stb.). [SZINNYEI, NyH.⁷ 86; FgrSprw.² 80; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 349.].

Ma g y a r: *járó*, *ülő*, *való*, *ülő*, 1055: *menh* 'menő', 1109: *Zamtou* 'szántó'. [A magyar *-ó*, *-ő* melléknévi igenévképző finnugor **p*•, **η*• és **m*• képzőknek is megfelelhet (SZINNYEI, NyH.⁷ 84—5; FgrSprw.² 80; GYÖRKE, Wortbildungslehre 13; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 349—350)].

M a r i: KB., J. *šer̄ye*, JU. *šer̄ya*, U., T. *šer̄ye*, B. *šer̄ye*, M. *šer̄ye* 'Kamm' (KB., J. *šērām* 'bürsten, kämmen'); ? M. *šūžye*, B. *šūžye* 'Stechen, Schmerz' (vö. udm. (MUNK.) K. *čužal* 'brennen (tr.), beissen'). [GYÖRKE, Wortbildungslehre 12; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 348; SZINNYEI, NyH.⁷ 86].

M o r d v i n: E. *pala-vt*, (*pala-ft*) 'geküsst', M. *pala-f* ua. (vö. *pala* 'küssen'); M. *kulā-f* 'gestorben' (vö. *kulā* 'sterben'); E. *jakavt*, M. *jakaf* 'Gang' (vö. *jaka* 'gehen, wandern'). [SZINNYEI, NyH.⁷ 85; FgrSprw.² 80; GYÖRKE, Wortbildungslehre 12; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 348].

F i n n: *kaste*, gen. *kasteen* 'Tau, Taufe' (vö. *kasta* 'nass machen, begiessen; taufen'); *sīde*, gen. *sīteen* 'Band, Binde' (vö. *sīto* 'binden'); *puhe*

(Savo: *puhek*), *puheen* 'Rede' (vö. *puhu-* 'reden'). [SZINNYEI, NyH.⁷ 85; Fgr. Sprw.² 79—80; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 346].

L a p p : N. *čālā*, *čállág-* 'Schrift' (vö. *čallet* 'schreiben'); N. *duwdā* 'Stütze', (vö. *duw'det* 'stützen'); N. *doarjā* 'Stütze' (vö. *doar'jot* 'stützen'). [SZINNYEI, NyH.⁷ 86; FgrSprw.² 80; GYÖRKE, Wortbildungslehre 12; LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 343—6].

A *-k• deverbális névszóképzőnek a szamojéd nyelvekben is vannak megfelelői, a *-k• képző tehát uráli eredetű (vö. LEHTISALO: SUSToim. LXXII, 350—351).

RADANOVICS KÁROLY